e-ISSN 3060-5059
DOI: 10.67227

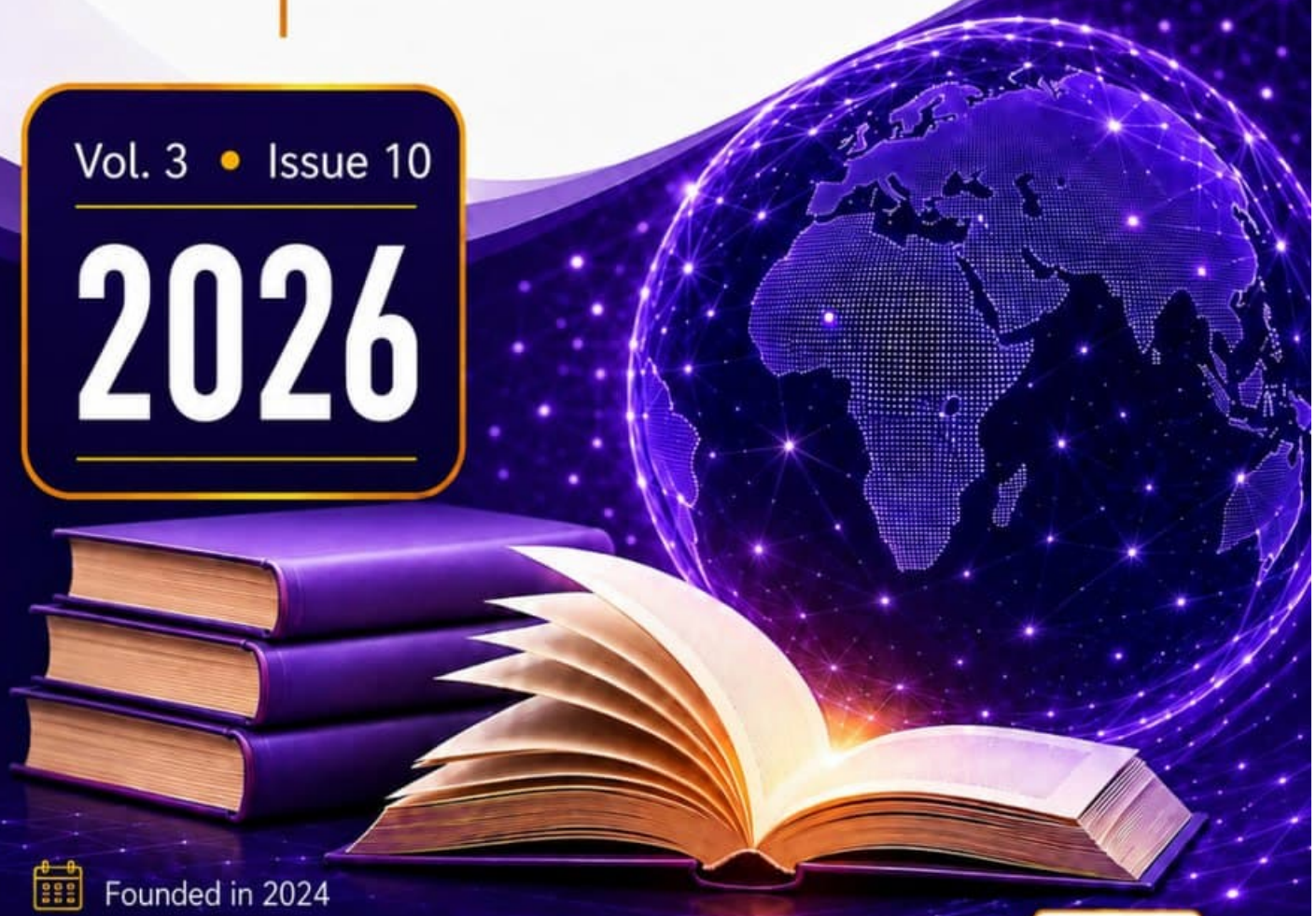
IJTIMOIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 10

2026

Founded in 2024

publishscience.uz | publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

ISSN 3060-5059 (Online)
Article / Original paper https://doi.org/10.67227/88x18s78

YOSHLAR SIYOSIY QARASHLARIDA SOTSIAL-DEMOKRATIK QADRIYATLAR: GERMANIYA VA O‘ZBEKISTON TAJRIBASI

Rustamova Mohlaroyim Azamat qizi
O‘zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti, magistr.
e-mail: mohlaroyimrustamova29@gmail.com **ORCID**: https://orcid.org/0009-0001-9928-9419

Annotatsiya.
Ushbu maqolada Germaniya va O‘zbekiston yoshlarining siyosiy qarashlarida sotsial-demokratik qadriyatlarning namoyon bo‘lishi qiyosiy tahlil qilinadi. Muallif sotsial-demokratiyaning asosiy qadriyatlari — erkinlik, adolat, birdamlik va imkoniyatlar tengligi — yoshlar ongida qanday aks etishini, shuningdek, ushbu qadriyatlarning siyosiy xulq-atvor va saylovdagi xatti-harakatlarga ta’sirini o‘rganadi. Tadqiqotda Germaniyada o‘tkazilgan yoshlar tadqiqotlari natijalari, O‘zbekistondagi “Adolat” sotsial-demokratik partiyasining dasturiy hujjatlari hamda yoshlarning siyosiy ijtimoiylashuviga oid mavjud ma’lumotlar tahlil qilinadi. Germaniyada yoshlarning siyosiy qarashlari tobora qutblashayotgani, an’anaviy sotsial-demokratik partiyalarga bo‘lgan ishonch pasayayotgani, O‘zbekistonda esa sotsial-demokratik qadriyatlar asosan partiyaviy dasturlar orqali institutsional tarzda targ‘ib qilinayotgani ko‘rsatib o‘tilgan. Muallif yoshlarning siyosiy qarashlarini shakllantirishda ijtimoiy adolat va imkoniyatlar tengligi tamoyillarini kuchaytirish bo‘yicha takliflar beradi.

Kalit so‘zlar: sotsial-demokratiya, yoshlar, siyosiy qarashlar, ijtimoiy adolat, Germaniya, O‘zbekiston, “Adolat” SDP, siyosiy ijtimoiylashuv.

СОЦИАЛ-ДЕМОКРАТИЧЕСКИЕ ЦЕННОСТИ В ПОЛИТИЧЕСКИХ ВЗГЛЯДАХ МОЛОДЁЖИ: ОПЫТ ГЕРМАНИИ И УЗБЕКИСТАНА

Рустамова Мохларойим Азамат кизи
Университет журналистики и массовых коммуникаций Узбекистана, магистр.

Аннотация.
В данной статье проводится сравнительный анализ проявления социал-демократических ценностей в политических взглядах молодёжи Германии и Узбекистана. Автор исследует, каким образом основные ценности социал-демократии — свобода, справедливость, солидарность и равенство возможностей — отражаются в сознании молодёжи, а также их влияние на политическое и электоральное поведение. В исследовании анализируются результаты молодёжных исследований, проведённых в Германии, программные документы социал-демократической партии «Адолат» в Узбекистане и имеющиеся данные о политической социализации молодёжи. Отмечается, что в Германии политические взгляды молодёжи становятся всё более поляризованными, доверие к традиционным социал-демократическим партиям снижается, тогда как в Узбекистане социал-демократические ценности продвигаются преимущественно на институциональном уровне через партийные программы. Автор предлагает меры по усилению принципов социальной справедливости и равенства возможностей в процессе формирования политических взглядов молодёжи.

Ключевые слова: социал-демократия, молодёжь, политические взгляды, социальная справедливость, Германия, Узбекистан, СДП «Адолат», политическая социализация.

SOCIAL-DEMOCRATIC VALUES IN YOUNG PEOPLE’S POLITICAL VIEWS: THE EXPERIENCES OF GERMANY AND UZBEKISTAN

Rustamova Mohlaroyim Azamat qizi
University of Journalism and Mass Communications of Uzbekistan, Master's Degree Holder.

Abstract.
This article presents a comparative analysis of the manifestation of social-democratic values in the political views of young people in Germany and Uzbekistan. The author examines how the fundamental values of social democracy—freedom, justice, solidarity, and equality of opportunity—are reflected in young people's consciousness, as well as their influence on political and electoral behavior. The study analyzes findings from youth surveys conducted in Germany, the program documents of Uzbekistan's Adolat Social Democratic Party, and available data on the political socialization of young

ISSN 3060-5059 (Online)

people. The article highlights the increasing polarization of young people's political views and declining trust in traditional social-democratic parties in Germany, while in Uzbekistan, social-democratic values are primarily promoted institutionally through party programs. The author offers proposals for strengthening the principles of social justice and equality of opportunity in shaping young people's political views.

Keywords: social democracy, youth, political views, social justice, Germany, Uzbekistan, Adolat Social Democratic Party, political socialization.

Kirish. Sotsial-demokratik qadriyatlar — erkinlik, adolat, birdamlik va imkoniyatlar tengligi — zamonaviy siyosiy tafakkurning muhim tarkibiy qismidir. Bu qadriyatlarning, ayniqsa, jamiyatning eng dinamik qatlami bo‘lgan yoshlar ongida qanday aks etishi va ularning siyosiy xulq-atvoriga qanday ta’sir ko‘rsatishi dolzarb ilmiy masaladir [1]. Germaniya sotsial-demokratiyaning tarixiy vatani sifatida bu sohada boy tajribaga ega bo‘lib, u yerda yoshlarning siyosiy qarashlari uzoq yillardan beri muntazam o‘rganib kelinmoqda [2]. O‘zbekiston esa mustaqillik yillarida sotsial-demokratik g‘oyalarni milliy sharoitga moslashtirish yo‘lidan bormoqda. Bu jarayonda «Adolat» sotsial-demokratik partiyasi muhim institutsional rol o‘ynamoqda [3].

Mavzuning dolzarbligi shundaki, Germaniyada so‘nggi yillarda yoshlarning an’anaviy sotsial-demokratik partiyalardan uzoqlashishi va siyosiy qutblanishning kuchayishi kuzatilmoqda [4]. Bu tendensiya sotsial-demokratik qadriyatlarning yoshlar orasida qanday qabul qilinayotganini qayta ko‘rib chiqish zaruratini yuzaga keltiradi. O‘zbekistonda esa yoshlar siyosiy ongining shakllanishi murakkab tarixiy jarayon bo‘lib, unda sovet davri merosi, milliy uyg‘onish va zamonaviy islohotlar ta’siri chambarchas bog‘liq [5]. Shu sababli ikki mamlakat tajribasini qiyoslash sotsial-demokratik qadriyatlarning yoshlar siyosiy qarashlaridagi o‘rnini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Tadqiqotning maqsadi Germaniya va O‘zbekiston yoshlarining siyosiy qarashlarida sotsial-demokratik qadriyatlarning namoyon bo‘lishini qiyosiy o‘rganish hamda bu jarayonga ta’sir etuvchi omillarni aniqlashdan iborat. Tadqiqot vazifalari qatoriga sotsial-demokratik qadriyatlarning nazariy asoslarini ko‘rib chiqish, Germaniya yoshlarining siyosiy qarashlaridagi zamonaviy tendensiyalarni tahlil qilish, O‘zbekistonda sotsial-demokratik qadriyatlarning institutsional targ‘ibotini o‘rganish hamda ikki mamlakat o‘rtasidagi o‘xshashlik va farqlarni aniqlash kiradi [6].

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING TAHLILI

Sotsial-demokratik qadriyatlar va yoshlar siyosiy ongi masalasi bir necha ilmiy yo‘nalishlarda o‘rganilgan. G‘arb tadqiqotlarida sotsial-demokratik qadriyatlarning yoshlarning saylov xulq-atvoriga ta’siri, ayniqsa, Inglehartning «postmaterialistik qadriyatlar» nazariyasi doirasida tahlil qilingan [7]. Bu nazariyaga ko‘ra, iqtisodiy farovonlik sharoitida o‘sgan yoshlar moddiy qadriyatlardan ko‘ra hayot sifati, ekologiya va tenglik kabi postmaterialistik qadriyatlarga ko‘proq e’tibor beradilar.

Germaniya bo‘yicha so‘nggi tadqiqotlar murakkab manzarani ko‘rsatadi. Bir tomondan, yoshlarning katta qismi demokratiya va uning institutlariga ishonch bildiradi, xilma-xillik va bag‘rikenglikni qadrlaydi [8]. Boshqa tomondan, an’anaviy xalq partiyalari — CDU/CSU va SPD — yoshlar orasida qo‘llab-quvvatlovni sezilarli darajada yo‘qotmoqda. 2025-yilgi federal saylov natijalari shuni ko‘rsatdiki, 18–24 yoshli saylovchilar orasida chap qanot partiyasi 25 foiz, «Germaniya uchun alternativa» (AfD) esa 21 foiz ovoz olgan, SPD esa atigi 13 foiz atrofida qo‘llab-quvvatlangan [9]. Bu holat yoshlarning sotsial-demokratik qadriyatlarga sodiqligi saqlanib qolsa-da, an’anaviy sotsial-demokratik partiyalarga ishonch pasayganini ko‘rsatadi.

O‘zbekiston bo‘yicha ilmiy adabiyotlarda yoshlar siyosiy ongining shakllanishi tarixiy nuqtayi nazardan o‘rganilgan. Yusupova ta’kidlaganidek, O‘zbekiston yoshlarining siyosiy ongining shakllanishi sovet davri merosi, milliy uyg‘onish, iqtisodiy va siyosiy islohotlar hamda globallashuv va axborot texnologiyalari ta’siri ostida kechgan murakkab va ko‘p qirrali jarayondir [10]. Sotsial-demokratik qadriyatlarning institutsional targ‘iboti masalasida «Adolat» SDPning dasturiy hujjatlari muhim manba bo‘lib xizmat qiladi. Partiya dasturida ijtimoiy adolat, erkinlik, birdamlik va imkoniyatlar tengligi asosiy qadriyatlar sifatida e’lon qilingan [11].

Biroq mavjud adabiyotlarda Germaniya va O‘zbekiston yoshlarining sotsial-demokratik qadriyatlarga munosabatini bevosita qiyoslaydigan tadqiqotlar deyarli uchramaydi. Ko‘pchilik tadqiqotlar bir mamlakat doirasida olib borilgan bo‘lib, qiyosiy tahlil masalasi chetda qolgan. Shu sababli mazkur mavzu dolzarb hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda qiyosiy tahlil, hujjatlar tahlili va ikkilamchi ma’lumotlarni umumlashtirish usullaridan foydalanildi [12]. Qiyosiy tahlil Germaniya va O‘zbekiston yoshlarining siyosiy qarashlarida sotsial-demokratik qadriyatlarning namoyon bo‘lishini solishtirish imkonini berdi. Hujjatlar tahlili doirasida «Adolat» SDPning dasturiy hujjatlari, O‘zbekiston yoshlar siyosatiga oid qonunchilik hujjatlari va Germaniyada yoshlar bo‘yicha o‘tkazilgan tadqiqotlar natijalari o‘rganildi. Ikkilamchi ma’lumotlarni umumlashtirish orqali Germaniyadagi yoshlarning saylov xulq-atvori bo‘yicha statistik ma’lumotlar va O‘zbekistondagi yoshlarning siyosiy ijtimoiylashuvi bo‘yicha sotsiologik tadqiqotlar natijalari tahlil qilindi [13].

Tadqiqot uch bosqichda amalga oshirildi. Birinchi bosqichda sotsial-demokratik qadriyatlarning nazariy asoslari va ularning yoshlar siyosiy ongiga ta’siri bo‘yicha adabiyotlar o‘rganildi. Ikkinchi bosqichda Germaniya va O‘zbekiston bo‘yicha mavjud empirik ma’lumotlar to‘plandi va tizimlashtirildi. Uchinchi bosqichda qiyosiy tahlil o‘tkazilib, umumiy xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Germaniyada yoshlarning siyosiy qarashlarida sotsial-demokratik qadriyatlarning namoyon bo‘lishi murakkab va ziddiyatli manzarani ko‘rsatadi. Bir tomondan, yoshlarning aksariyati demokratik institutlarga ishonch bildiradi va

ijtimoiy adolat, tenglik kabi qadriyatlarni qo‘llab-quvvatlaydi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, yoshlar orasida sotsial-demokratik qadriyatlarga sodiqlik saqlanib qolmoqda, ammo bu qadriyatlarni an’anaviy sotsial-demokratik partiyalar bilan bog‘lash tendensiyasi zaiflashgan [14]. Yoshlar ko‘proq «chap» va «o‘ng» qutblardagi partiyalarga, xususan, chap qanot partiyasi va AfDga yuzlanmoqda. Bu esa ularning sotsial-demokratik qadriyatlarga bo‘lgan ehtiyojini boshqa kanallar orqali ifodalashga urinishini ko‘rsatadi.

Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar siyosiy qarashlariga ta’siri Germaniyada yaqqol sezilmoqda. Tadqiqotlarga ko‘ra, yoshlarning yarmidan ko‘pi asosiy axborot manbai sifatida ijtimoiy tarmoqlardan foydalanadi. Bu platformalarda chap qanot partiyasi va AfD faol bo‘lib, ularning qisqa va emotsional videolari yoshlar e’tiborini tortmoqda. Bu holat sotsial-demokratik qadriyatlarni an’anaviy partiyaviy kanallar orqali yetkazish samaradorligi pasayayotganini ko‘rsatadi.

O‘zbekistonda sotsial-demokratik qadriyatlarning yoshlar siyosiy qarashlaridagi o‘rni boshqacha yo‘nalishda shakllanmoqda. «Adolat» SDP dasturida sotsial-demokratiyaning asosiy tamoyillari — ijtimoiy adolat, erkinlik, birdamlik va imkoniyatlar tengligi — aniq ifodalangan. Partiya o‘z oldiga huquqiy-demokratik davlat va adolatli fuqarolik jamiyatini qurish, aholining keskin tabaqalanishiga yo‘l qo‘ymaslik, fuqarolarning kuchli ijtimoiy himoyasini ta’minlash kabi vazifalarni qo‘ygan. Bu qadriyatlar institutsional darajada, partiyaviy dasturlar va siyosiy ta’lim orqali yoshlar ongiga singdirilmoqda.

O‘zbekiston yoshlarining siyosiy ongi tarixiy jihatdan murakkab shakllanish yo‘lini bosib o‘tgan. Sovet davrida kommunistik mafkura ta’sirida tarbiyalangan yoshlar mustaqillik yillarida milliy o‘zlikni anglash va demokratik qadriyatlarni o‘zlashtirish jarayonini boshdan kechirdi. Hozirgi kunda yoshlarning siyosiy qarashlari shakllanishida internet va ijtimoiy tarmoqlar tobora muhim rol o‘ynamoqda. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekiston yoshlari orasida siyosiy ijtimoiylashuv jarayoni raqamli muhitda kechmoqda, bu esa an’anaviy targ‘ibot usullarining samaradorligini qayta ko‘rib chiqishni talab qiladi.

Ikki mamlakatni qiyoslaganda muhim farqlar aniqlanadi. Germaniyada sotsial-demokratik qadriyatlar uzoq tarixiy an’anaga ega bo‘lib, ular jamiyatning keng qatlamlarida ildiz otgan. Biroq yoshlar bu qadriyatlarni an’anaviy sotsial-demokratik partiyalar orqali emas, balki boshqa siyosiy kuchlar orqali ifodalashga intilmoqda. O‘zbekistonda esa sotsial-demokratik qadriyatlar asosan «Adolat» SDP dasturlari orqali institutsional tarzda targ‘ib qilinmoqda, ammo bu qadriyatlarning yoshlar ongida qanchalik chuqur ildiz otgani hali to‘liq o‘rganilmagan. Germaniyada yoshlarning siyosiy qarashlarida qutblanish kuchayayotgan bo‘lsa, O‘zbekistonda yoshlar siyosiy ongining shakllanishi nisbatan barqaror institutsional muhitda kechmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Germaniya va O‘zbekiston tajribalarini qiyosiy tahlil qilish sotsial-demokratik qadriyatlarning yoshlar siyosiy qarashlarida namoyon bo‘lishining umumiy qonuniyatlari va milliy xususiyatlarini aniqlash imkonini berdi. Germaniyada sotsial-demokratik qadriyatlarga sodiqlik saqlanib qolsa-da, an’anaviy partiyalarga ishonch pasaymoqda va yoshlar siyosiy qutblarga yuzlanmoqda. O‘zbekistonda sotsial-demokratik qadriyatlar institutsional tarzda, partiyaviy dasturlar orqali targ‘ib qilinmoqda. Bu esa barqarorlikni ta’minlasa-da, yoshlar ongida ushbu qadriyatlarning qanchalik chuqur shakllangani masalasi ochiq qolmoqda.

Takliflar sifatida quyidagilarni ko‘rsatish mumkin. Birinchidan, O‘zbekistonda yoshlarning sotsial-demokratik qadriyatlarga munosabatini o‘rganish bo‘yicha muntazam sotsiologik tadqiqotlar o‘tkazish zarur. Ikkinchidan, «Adolat» SDPning yoshlar bilan ishlashida zamonaviy raqamli texnologiyalardan kengroq foydalanish, ijtimoiy tarmoqlarda faol bo‘lish va yoshlar uchun tushunarli tilda targ‘ibot olib borish maqsadga muvofiq. Uchinchidan, Germaniya tajribasidan o‘rganish kerak bo‘lgan jihat — yoshlarning siyosiy qarashlarini shakllantirishda ijtimoiy adolat va imkoniyatlar tengligi tamoyillarini amaliy siyosat natijalari bilan bog‘lashdir. To‘rtinchidan, yoshlar siyosiy ijtimoiylashuvida mahalla, ta’lim muassasalari va oila kabi an’anaviy institutlarning rolini kuchaytirish lozim. Beshinchidan, yoshlarning siyosiy savodxonligini oshirish bo‘yicha maxsus dasturlar ishlab chiqish dolzarb vazifadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Irsetskaya E. A., Kitaitseva O. V. Political Views of Student Youth as the Basis for Participation in Various Forms of Civic Activity // RSUH Bulletin. – 2024. – № 4. – P. 115–125.
2. Jugendliche in Deutschland im Spiegel der Gesellschaft // Bundeszentrale für politische Bildung. – 2025.
3. O‘zbekiston «Adolat» sotsial-demokratik partiyasining saylovoldi dasturi. – Toshkent, 2024.
4. Yusupova E. F. Historical Aspects of Changes in the Political Consciousness of Youth of Uzbekistan // Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2024. – Vol. 3, № 2. – P. 185–190.
5. Vilkov A. A. Ideological Preferences of Youth as a Factor of Perceptions of the Desired Future of Russia // Izvestiya of Saratov University. Sociology. Politology. – 2023. – Vol. 23, № 1. – P. 71–78.
6. Bekmurodov M. B. Zamonaviy boshqaruv sotsiologiyasi: darslik. – Toshkent: Yoshlar nashriyot uyi, 2020. – B. 136.
7. «Adolat» sotsial-demokratik partiyasining ustavi va dasturiy hujjatlari. – Toshkent, 2019.
8. Jo‘rayev N. Q. Siyosiy jarayonlar va yoshlar: monografiya. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. – B. 89.
9. Shaumarova N. Internet-axborot muhitida yoshlarning siyosiy ijtimoiylashuvi va uning ijtimoiy konsolidatsiyaga ta’siri. – 2025.
10. Xodjayev B. T. Siyosiy sotsiologiya asoslari: o‘quv qo‘llanma. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2023. – B. 112.
11. Nazarov Sh. R. Yoshlar siyosiy ongi // Sotsiologik tadqiqotlar jurnali. – 2024. – № 1. – B. 44.
12. Karimov A. A. Sotsial-demokratik qadriyatlar: ilmiy maqola. – Toshkent: O‘zMU nashriyoti, 2024. – B. 38.
13. Muminov R. T. Siyosiy partiyalar va mafkuralar: darslik. – Toshkent: Noshir, 2022. – B. 91.